

Kulturdepartementet

2016-06-20
1 (3)
Dnr 2016:00473

Yttrande över SOU 2016:5 Låt fler forma framtiden!

Dnr Ku2016/00088/D

Skolverket har anmodats yttra sig över betänkandet Låt fler forma framtiden! (SOU 2016:5). Skolverket har följande synpunkter på de delar som berör utbildning inom skolväsendet.

Syftet för utbildningen rymmer ett demokratiskt uppdrag. Elever ska inhämta och utveckla både kunskaper och värden.

Skolan som demokratifostrare och arena för politiskt engagemang

Skolverket delar inte betänkandets uppfattning i avsnitt 14.5 att direktiven hindrade utredningen att särskilt undersöka skolans roll och uppdrag att stärka individens möjligheter till inflytande och delaktighet. Syftet för utbildningen rymmer ett demokratiskt uppdrag och elever ska inhämta och utveckla både kunskaper och värden. I skolan inhämtar barn och elever kunskaper om demokrati och utvecklar förmågor för att aktivt kunna verka demokratin. Demokratiuppdraget utförs också genom att skolans värdegrund präglar arbetet i skolan. Detta framgår av skollagen och utvecklas vidare i läroplanerna för varje skolform.

Demokrati och samhällsförändring

I avsnitt 4 behandlas digitalisering och demokrati. Skolverket anser att det hade varit bra att i högre grad ta hänsyn till att det idag finns andra former för politiskt engagemang hos unga än medlemskap i ett politiskt parti. Många unga är aktiva i sociala medier där de diskuterar och engagerar sig i olika politiska sakfrågor.

Behovet av fysiska mötesplatser

Utredningen bedömer att möjligheterna till tillgängliga mötesplatser för sociala möten bör förbättras i kommunerna och föreslår att kommuner kan öppna upp skolans lokaler för föreningsaktiviteter efter skoltid (avsitt 5.5.2 och 14.4.3). Man behöver beakta situationer när mötesfriheten och skolans värdegrund riskerar att krocka. Om skolans lokaler upplåts till politiska partier med budskap som uppfattas stå långt ifrån samhällets grundläggande värden riskerar skolan att förlora sin trovärdighet som objektiv arena utifrån allsidighet och saklighet. Det blir en även säkerhetsfråga och en kostnadsfråga om obehöriga ska få befinna sig i skolans lokaler. Skolan är inte en allmän plats och kopplat till en, för allmänheten, öppen skola behövs det bemanning från huvudmannens sida som kontrollerar att ordning efter-

följs på mötena och att obehöriga inte får tillgång till känsliga uppgifter eller lämnar kvar material som kan upplevas kränkande för elever. Förslaget behöver även beakta att det även finns fristående huvudmän som driver skola, något som inte omfattas av förslaget.

Rekommendationer till de politiska partierna

I avsnitt 6.8.2 skriver utredningen att ett utvecklingsarbete bör ske inom de politiska partierna i syfte att stärka deras roll i demokratin och att partierna kan behöva utveckla sitt rekryteringsarbete och den interna demokratin. Utredaren skriver vidare att det för rekryteringen av unga är av särskild betydelse att partierna är närvarande i skolan. Inga särskilda förslag gällande detta lämnas men hänvisning görs till utredningen som tillsattes 2014 i frågan. Politiska partier har inte formell rätt att utan inbjudan komma in i skolan, däremot har skolan rätt att bjuda in politiska partier som en del av utbildningen i undervisningen och som en del av skolans demokratiska uppdrag. Skolverket uppmuntrar till att skolan tar vara på de möjligheter som dessa aktiviteter kan ge men understryker samtidigt att det som sker inom ramen för utbildningen och undervisningen är upp till skolan att avgöra formerna för.

Behov av tillsyn

Utredningen bedömer i avsnitt 8.3.4 att kommuner och landsting kan underlätta för förtroendevalda med barn i behov av tillsyn genom att besluta om mer generösa regler för förskola och barnomsorg. Skolverket ser ett behov av att begreppet förtroendevalda definieras och förtydligas. Syftar utredningen på enbart kommunalt förtroendevalda eller kan det även omfatta förtroendevalda inom olika föreningar, stiftelser och organisationer. Detta förslag skulle även innebära en förändring av den nuvarande skrivelsen i skollagen samt ökade kostnader för huvudmännen.

Allmänpolitiska debatter

I avsnitt 9.3.4 lämnas ett förslag att skolelever ska bjudas in till debatter som rör angelägenheter i kommunen eller landstinget. Skolverket anser att det är bra att skolan samverkar med omgivande samhälle. Studiebesök på arbetsplatser, besök i lärmiljöer utanför skolan och inbjudna externa aktörer i skolan är inslag som kan berika utbildningen. Att besöka en debatt som genomförs i en folkvald församling kan ge möjligheter till lärande genom konkretion. Samtidigt behöver skolan beakta att det är formerna för politiken och inte det politiska innehållet som bör stå i fokus. Skolan ska iakttä försiktighet när det gäller att inom ramen för undervisningen, med tillhörande skolplikt och närvaroplikt, utsätta eleverna för politisk påverkan av olika slag. Vid externa besök har skolan dessutom, jämfört när politiska partier bjuds in till skolan, sämre möjligheter att i linje med skolan värdegrund och 6 kap skollagen om kränkande behandling agera på budskap och yttranden som inte är förenliga med skolans värdegrund och/eller kan uppfattas kränkande av elever.

Försöksverksamhet med sänkt rösträttsålder

Utredningen föreslår i avsnitt 14.8.1 en försöksverksamhet med sänkt rösträttsålder till 16 år att genomföras vid val till kommunfullmäktige åren 2018 och 2022. Enligt förslaget ger det skolan ett konkret tillfälle att undervisa om demokratifrågor. Skolverket vill i samband med diskussionen om försöksverksamhet med sänkt rösträttsålder lyfta fram att skolans demokratiuppdrag ska genomföras kontinuerligt genom hela skoltiden och inte enbart vid valen. Valen ger skolan däremot ett konkret tillfälle att arbeta med demokratiuppdraget.

Kunskaper om formerna för medborgerligt inflytande

Utredningen lägger fram ett förslag i avsnitt 14.8.4 att undervisningen om den lokala demokratins funktionssätt bör ingå för att utveckla skolans värdegrund i det nationella skolutvecklingsprogrammet. Skolverket anser att dessa möjligheter redan föreligger. Med befintliga bestämmelser för skolan finns utrymme i undervisningen för att ta upp dessa frågor. Området är alltför avgränsat för att kunna motivera ett eget spår inom ramen för de nationella skolutvecklingsprogrammen.

Kunskaper i kritisk granskning och källkritik

Utredningen föreslår att kritisk granskning och källkritik ingå som en av insatserna i det nationella skolutvecklingsprogrammet för att kunskapen ska öka bland skolelever. Skolverket instämmer i att detta är angeläget och att det finns ett brett behov av ett fortsatt arbete i dessa frågor. Säker och kritisk granskning är en egen satsning under produktion inom det nationella skolutvecklingsprogrammet. Dessutom ingår kompetensutveckling kring källkritik i Läslýftet och i satsningen på Naturvetenskap och teknik. Det är ett angeläget område tidig ålder.

Information, handledning och metoder

Utredningen föreslår att MUCF och Skolverket får i uppdrag att ta fram information och handledning för skolor, kommuner och landsting med exempel på samsamarbetsmetoder för undervisning om den lokala demokratin. Utredningen föreslår vidare att myndigheterna ges i uppdrag att ta fram metoder för hur skolorna ska kunna undervisa eleverna om organisering och föreningskunskap. Skolverket anser att myndigheten kan bistå genom samverkan i ett uppdrag som är givet MUCF. MUCFs metodmaterial Prata politik utgör ett bra exempel på ett metodmaterial där Skolverket getts möjligheter att påverka innehållet. Skolverket understryker samtidigt att det är upp till skolan själv att bestämma hur de genomför och formar utbildningens innehåll i arbetet med demokratiuppdraget och de nationella målen för utbildningen.

På Skolverkets vägnar

Mikael Hålapi
Avdelningschef

Paula Hallberg
Undervisningsråd